

Monika Kalin Golob

UDK 811.163.6'373:001.4

Fakulteta za družbene vede v Ljubljani

Limonadnica, odbiratelj in drugo slovensko komunikološko izrazje

1 Uvod

Prevajanje temeljnih del kake stroke je pomembno ne le za študente, ki jim je tako omogočen študij strokovne literature v slovenskem jeziku, ampak tudi za razmislek o slovenščini v strokovnih besedilih, za njeno »izobraževanje«, kot bi rekel Levstik, torej za razvoj slovenskega strokovnega izrazja.

Na Fakulteti za družbene vede od leta 1998 potekajo redna strokovna srečanja v okviru terminološke komisije Komunikološkega društva Slovenije.¹ Srečanja zagotavljajo sprotno in raziskovalno utemeljeno prevajalsko delo ter tako pomembno prispevajo k znanstveni rasti komunikologije na Slovenskem in izpolnjujejo eno temeljnih nalog vsake stroke, tj. skrb za lastno strokovno izrazje. Njihov rezultat je prevod knjige *Komunikološka hrestomatija 2*, prevajanje besedil za njen 1. del² pa poteka v tem šolskem letu.

Komunikološka terminološka komisija s svojim delom prispeva k tradiciji jezikovnokulturnih prizadevanj, ki so v Sloveniji od nekdaj združevala jezikoslovce in strokovnjake posamezne stroke — razvijati slovenski knjižni jezik v znanosti, večati njegove izrazne možnosti s slovenskimi termini ter skrbeti za sistemsko primerne, enoumne in nezaznamovane strokovne izraze. Tako skupno, interdisciplinarno delo zahteva od strokovnjakov, da natančno opredelijo pojmovni svet svoje stroke, definirajo temeljne pojme in razčistijo morebitne strokovne nejasnosti, zato je strokovno prevajanje in razmišljanje o ustreznih izrazih resen znanstvenoraziskovalni prispevek, na katerega predvsem mlajše stroke v Sloveniji rade pozabljajo in se zadovoljijo s tujimi (predvsem angleškimi) strokovnimi izrazi ter jih v slovenskih besedilih uporabljajo kar citatno.

2 Razvijanje slovenskega izrazja kot ena izmed nalog slovenske znanosti

Vsaka veda naj bi hkrati z znanjem razvijala tudi lastno strokovno izrazje, saj »skrb za urejenost izrazja štejejo za dokaz višje zavesti, praviloma sloneče na spoštovanju pomena nacionalnega

¹ Letos marca je pri založbi Fakultete za družbene vede izšla *Komunikološka hrestomatija 2*, delo, namenjeno seznanitvi s temeljnimi komunikološkimi razpravami prve polovice 20. stoletja. Ob prevajanju za to delo se je porodila ideja o poenotenju slovenskih komunikoloških strokovnih izrazov. Konec leta 1998 je bila zato v okviru Komunikološkega društva Slovenije ustanovljena Komunikološka terminološka sekcija. Izvolili so me za predsednico te sekcije, delo pa poteka uspešno predvsem zaradi znanja polne znanstvene zasedbe, saj se sestajamo pod strokovnim vodstvom red. prof. dr. Toma Korošca za jezikoslovni del in red. prof. dr. Slavka Splichala za komunikološki del razprave. V sekciji poleg imenovanih sodelujejo mladi komunikologi, ki so hkrati tudi prevajalci: dr. Karmen Erjavec, mag. Tanja Oblak, Andrej Pinter, Martina Trampuž in mag. Zala Volčič. Naša prva naloga je, da ob prevajanju temeljne angleško pisane komunikološke literature, ki je študijsko gradivo za študente komunikologije, usklajujemo, tvorimo in predlagamo slovensko strokovno izrazje za poimenovanje pojmovnega in predmetnega sveta vede, ki se ukvarja z raziskovanjem (so)sporočanja.

² Malce nenavadno oštevilčenje, torej najprej *Komunikološka hrestomatija 2*, šele potem 1, ni napaka, ampak je povezano s časovnim zaporedjem nastanka prevajanih besedil. Prvi del bo namreč vseboval starejša (19. stoletje) komunikološka besedila.

jezika kot komunikacijske in aksiološke kategorije» (Korošec, 1996: 257). Tvorjenje strokovnega izraza je v teoriji knjižnega jezika ena temeljnih nalog jezikovne kulture kot teoretsko podprte nege knjižnega jezika (Havránek, 1932: 32).

Zgodovina slovenskega strokovnega izraza ločuje tri kakovostno različne razvojne stopnje (Orožen, 1986, 133–150), in sicer od začetne stopnje konec 18. stoletja, ko se pojavijo težave ob prevajanju tujega strokovnega izraza v slovenščino, preko prve polovice 19. stoletja, ki že kaže kakovostni napredek v zbiranju izvirne terminologije (predvsem naravoslovnih strok), »v ukinjanju kalkov, v stremljenju po ustrezni knjižni besedotvorni izpeljavi in dosledni poslovenitvi terminov tujega (in slovanskega) izvora« (Orožen, n. d.: 133), do tretje stopnje, druge polovice 19. stoletja, ko se načrtno oblikuje celovita znanstvena terminologija, katere sintezo predstavlja *Slovenska znanstvena terminologija* Mateja Cigaleta iz leta 1880. Že ob njej se je pokazalo, da ustvarjanje ustreznega strokovnega izraza zahteva ne le dobro jezikoslovno znanje, ampak tudi poznavanje stroke, ki tvori izrazje. Danes je zato pri terminološkem delu sprejeto Havránkovo stališče, da morata pri tvorjenju strokovnega izraza sodelovati jezikoslovec in ustrezni strokovnjak. Kot poudarja Orožnova (n. d.: 143, op. 17), je tako sodelovanje sprejeto po merilih mednarodnih strokovnjakov za terminološka jezikovna vprašanja in »edino zagotavlja uspešno reševanje pomenoslovno-vsebinskih in oblikoslovno-jezikovnih terminoloških vprašanj posameznih strok«. Na Slovenskem je bilo tovrstno sodelovanje pri ustvarjanju strokovnega izraza v preteklosti pravzaprav zgledno, tudi od začetka tega stoletja (npr. Breznikovo sodelovanje pri tvorbi železniške in medicinske terminologije, tehniška terminologija v 60. letih je nastajala kot plod sodelovanja med jezikoslovjem in stroko, Toporišičevo sodelovanje pri vprašanjih botanike, Toma Korošča pri nastajanju vojaških slovarjev (prim. Korošec 1998), pri arhitekturnem, gozdarskem, farmakološkem, elektrotehniškem, ribiškem izrazju, Franceta Novaka pri računalniškem izrazju itn.). Tovrstnim prizadevanjem se priključuje tudi naše komunikološko-jezikoslovno sodelovanje v okviru Komunikološke terminološke sekcije.

Medtem ko se splošno besedišče vsakega jezika razvija zaradi splošnih razvojnih, družbenih ali estetskih razlogov in nanj skoraj ne vplivamo, saj deluje samo iz sebe, pa za strokovno izrazje to ne velja. To, kar ga dela drugačno od splošnega besedišča, je »n/ajelegantnejša institucija za uravnavanje jezikovne prakse v strokah« — terminološki dogovor (Korošec, 1996: 258). Vendar je tudi tu potrebno meddisciplinarno sodelovanje stroke in jezikoslovja, ki ob poimenovalni teoriji upošteva tudi splošna teoretična načela knjižnega jezika, jezikovnokulturna načela in zgodovinske posebnosti (Korošec, 1992: 264). V nadaljnji razpravi bom pojasnila nekatera izhodišča našega terminološkega dela in jih ponazorila z izrazi, ki so bili upoštevani pri prevajanju člankov, zbranih v *Komunikološki hrestomatiji 2*. Delo so ob vseh naštetih prvinah usmerjala osnovna načela izrazoslovja, in sicer zahteva po:

- **enoumnosti** (znotraj nje deluje zahteva po ujemanju med pojmovnim svetom in poimenovalnim sistemom stroke),
- **knjižnosti** (podrejanju pravilom knjižnega jezika),
- čustveni **nezaznamovanosti** (neekspresivnosti) in
- **kratkosti** strokovnega izraza (pri čemer je enobesednost zaželeno, vendar je ni mogoče vedno uresničiti).

Iz vseh teh zahtev izhaja zahteva po ustaljenosti strokovnega izraza, tj. zahteva, ki velja za jezik sploh in jo teorija jezikovne kulture rešuje z Mathesiusovim (1932: 15 in nasl.) načelom prožne ustaljenosti. V izrazoslovju je pomembnejša ustaljenost, zato se termini spreminjajo redko (npr. ko zaradi novih spoznanj beseda ne ustreza več in jo želi stroka nadomestiti z natančnejšo) in po temeljitem premisleku.

3 Slovensko komunikološko izrazje

Izhodiščno vprašanje naših izrazoslovnih razprav je bila raba temeljnih izrazov *komunicirati*, *komuniciranje*, *komunikacija*, *komunikacijski* v vedi, ki se imenuje *komunikologija*. Glede na jezikovnokulturno izhodišče, da bomo dajali prednost slovenskim poimenovanjem, če bodo ustrezna in tvorbeno primerna, smo navedeno besedno družino latinskega izvora nadomestili s slovensko, kot jo je deloma v svoji Slovenski slovnici uvedel že Toporišič (1984: 593 in nasl.): *sporočati*, *sporočanje*, *sporočilo*, *sporočanijski*, ustaljena pa je tudi v drugih slovenskih, predvsem jezikoslovnih delih. Na Korošček predlog je nekajkrat uporabljena beseda *sosporočanje* za *komuniciranje* (npr. pogl. 12 v *Hrestomatiji*), ki s pomenom predpanskega obrazila *so-*, tj. izražanje vzajemnosti, medsebojne povezanosti, bolj napeljuje na obliko latinskega *communis*. Tako bi bila ustrezno rešena nasprotovanja tistih posameznikov, ki so besedo *sporočanje* zavračali, češ da ne vsebuje navedenega pomena, in ki so za slovensko ustreznico *komuniciranje* predlagali *sporazumevanje*.³ Slednja je neustrezna zaradi osnovnega pomena, tj. z *dogovarjanjem prihajati do medsebojnega razumevanja, sodelovanja*, kot ga ponazarjata tudi iztržka v SSKJ: *sporazumevati se za cene; državi sta se sporazumevali o novi pogodbi*. V *Hrestomatiji* je zato ob *sporočanju* kot morebitna ustrežnejša možnost uporabljena tudi beseda *sosporočanje*, in sicer le nekajkrat (rekli bi, da »za pokušino«). Nadaljnje prevajanje in dokončna odločitev strokovnjakov komunikologov jo bosta morda ustalila.

Uspešnost naše odločitve glede zamenjevanja prevzetih izrazov z domačimi smo najprej preverili, in sicer tako, da so prevajalci v besedila sprva le poskusno uvedli slovenske ustreznice, saj smo se zavedali, da je prevzeta besedna družina močno razširjena v jezikovni praksi. Izkazalo se je, da je raba slovenskih ustreznic pogosto natančnejša in zato s terminološkega vidika poimenovalno primernejša. Tako na primer postane raba natančnejša v 8. poglavju *Hrestomatije*, kjer avtorji izraz *komunikacije* (angl. *communications*) uporabljajo v dveh pomenih, ki ju z rabo slovenskih izrazov *sporočanje* in *sporočilo* ustrezno nadomestimo in tako ne kršimo osnovne terminološke zahteve po enumnosti strokovnega izraza, se pravi, da je treba imeti v stroki za ločevanje med pojmi različne besede oz. da ena beseda v stroki ne more biti nosilka več pomenov. V konkretnem poglavju tako ločujemo med prepričevalnim *sporočanjem* in prepričevalnimi *sporočili*, ki so rezultat tovrstnega sporočanja. Prevzeta beseda *komunikacija* (in nanjo nanašajoči se pridevnik *komunikacijski*) je tako rabljena le v prvem in drugem slovarkem pomenu (SSKJ):

1. *sredstvo, objekt, po katerem je možno premikanje iz enega kraja v drugega*: ta cesta je edina komunikacija, ki omogoča dostop v mesto; cestne, železniške komunikacije; gozdne komunikacije; javne komunikacije; gradnja strateško pomembnih komunikacij / strokovnjak za komunikacije / promet teče po novi komunikaciji 2. *s prilastkom sredstvo, ki omogoča izmenjavo, posredovanje informacij*; *komunikacijsko sredstvo*: moderne komunikacije; uporabljajo različne komunikacije: kurirsko službo, pošto, telefon.

Prevzeti izraz je ostal tudi za poimenovanje vede, torej *komunikologija* (npr. študij/študent komunikologije), in nanj se nanaša pridevnik *komunikološki* (npr. komunikološke raziskave, metode ipd.). Slovenska ustreznica *sporočanjесlovsje* (Toporišič 1992, 298) in iz nje izpeljani pridevnik *sporočanjесloven* sta gotovo manj primerna in vztrajanje pri tem, da bi nadomestili z njima prevzeta izraza le zaradi razmerja tuje — domače, bi nasprotovalo načelu ustaljenosti in hkrati tudi uveljavljenosti uradnih poimenovanj, ne nazadnje tudi upoštevanju razvojnega vidika vede, ki se je od svojih začetkov na Slovenskem razvijala kot komunikologija.

Za posamezne dejavnike sporočanja smo dali prednost domačim izrazom in tako namesto *komunikatorja* sprejeli termin *sporočevalec* in namesto *recipienta* strokovni izraz *prejemnik*. Hkrati

³ V razpravah se je v preteklosti pojavjal ob *sporazumevanju* tudi predlog *občevanje*, ki je zaradi svojega 1. (»biti v stiku, sporazumevati se«) in 2. pomena (»opravljati spolno združitev // imeti spolna razmerja«) še manj primeren kot *sporazumevanje*.

smo predlagali nov izraz, ki lahko nadomešča oba oz. pomeni enega in drugega, tj. *sosporočevalec*. Uporaben je predvsem takrat, kadar lahko nadomešča precej dolgo zvezo *sporočevalec in/ali prejemnik*. Ker so prevzeti izrazi za te pojme v izvirni in prevodni komunikološki literaturi v preteklosti prevladovali, so jih prevajalci ponekod v besedilu navedli v oklepaju za novim terminom, nekajkrat pa so bile zaradi jasnosti potrebne tudi opombe prevajalcev.

Naslednji sporočanski dejavnik je *kanal*, ki ga nekateri imenujejo tudi *prenosnik*. V *Hrestomatiji* je uporabljen prvi izraz, še vedno pa iščemo primernejšega, ki ne bi imel že pomenov v drugih strokah oziroma že širšega področja rabe. Izraz *pretvornik* pa je uporabljen v matematični teoriji sporočanja, ki kanal razume kot pretvornik, ki spreminja sporočilo v signal, tako da sta za izraza *transmitter* in *receiver* uvedeni slovenski poimenovanji *oddajni* in *sprejemni pretvornik*, in sicer skladno s slovarskim pomenom (SSKJ: *naprava iz sprejemnika in oddajnika, ki omogoča sprejem radijskega, televizijskega programa na področju, ki ga matični oddajnik ne zajema*) ter Shannonovim in Weaverjevim modelom prenosa signalov.

Dejavnosti sporočevalca in prejemnika, ki so v tuji in slovenski literaturi poimenovane kot *šifriranje, enkodiranje, dekodiranje* in podobno, smo poenotili in tako dobili niz *ukodiranje, kodiranje, razkodiranje* (glagoli: *ukodirati, kodirati, razkodirati*), pri tem smo se oddaljili od Toporišičevih predlogov (1992, 298) *uvezati* za *ukodiranje* in *razvezati* za *razkodiranje*, ki z naslonitvijo na glagol *vezati* zbudjata preveč konkretno predstavo za abstraktno dejavnost pri prenašanju sporočil. Razkodiranje sporočil je povezano s pojmom *referenčnega okvira*, ki smo ga poimenovali *nanašanjski okvir*, za t. i. *referenčno skupino* pa smo ohranili prevzeto besedo, ker pri razpravi ni bilo popolnoma jasno pojmovno ozadje, tako da bo o tem še potrebna razprava. Ena izmed dejavnosti sporočevalca je tudi ta, da s sporočilom postopoma poskuša preoblikovati stališča (prim. Schramm, 1. poglavje *Hrestomatije*), kar je bilo dobesedno prevedeno kot *kanaliziranje* in je v slovenščini neustrezno poimenovanje dejanja glede na 1. slovarski pomen, tj. *zgraditi, urediti kanalizacijo*. Predlagan in sprejet je bil izraz *presmerjanje* (*presmeriti* in *presmeritev*), seveda za rabo v komunikologiji. Pri vseh izrazih je mogoče uporabiti tudi predpono *pri-*, kadar želimo poudariti, da sporočevalec presmerja glede na svoje zakrite namene, torej primerja.

Informacija, ki jo dobi sporočevalec od prejemnika, je v tuji literaturi poimenovana *feedback*. Slovenska strokovna literatura večinoma besedo uporablja kar v citatni obliki, kar je neprimerno tako s stališča slovenskega knjižnega jezika, ki besede prilagodi vsaj po izgovoru, kot tudi poimenovalne teorije, ki zahteva razumljivost besede tudi zunaj sobesedila oz. govorne okoliščine (Korošec 1998: 116). Glede na pomen smo zato *feedback* nadomestili z dvobesedno zvezo *povratna informacija*. Enobesedna poimenovanja so v strokah sicer idealna zahteva, vendar so poleg njih najpogostejša in najprimernejša taka dvobesedna poimenovanja, ki so iz pridevnika v vlogi prilastka in samostalnika v vlogi odnosnice (Korošec, 1998: 75). Težava ostaja za izraz *feedforward*, ki se sicer pri prevajanju ni pojavil, je pa pogost v sodobni komunikološki literaturi, zato ga bo treba v prihodnje obravnavati. V zvezi z informacijo sta pogosto rabljeni tudi citatni besedi *input* in *output*, pojma, ki ju najdemo tudi v drugih vedah. Pogosta sta v ekonomskih besedilih, kljub temu, da sta bila predlagana izraza *vložek* in *dobit*. Za komunikološko rabo smo sprejeli izraza *vnos* (torej informacijski vnos) in *iznos* (informacijski iznos). Podobno smo namesto prevzete besede *redundantnost* sporočil sprejeli izraz *nadmernost* (*redundanca* → *nadmerje*, pridevnik *redundanten* → *nadmeren*).

Pri prebiranju *Hrestomatije* gotovo izstopa tudi pogosta raba besede *občila*. V splošni rabi in tudi strokovni literaturi jo je skoraj popolnoma nadomestila beseda *mediji*. Prav zato se nam je zdelo vredno obuditi slovenski izraz, kjer je to bilo mogoče. Pridevnik *medijski* je prav tako pogosto nadomeščen z roditeljskim *občil* (npr. *medijska vsebina* → *vsebina občil*), pa tudi s pridevnikom *občilski*. Pri rabi je treba biti pozoren, da se roditelj *občil* uporablja pravilno, saj *medijsko interpretiranje* in *priporočanje* ni isto kot *interpretiranje* in *priporočanje občil* (prim. 6. poglavje *Hrestomatije*). V prvi zvezi so vršilec dejanja občila/mediji, ki interpretirajo in priporočajo, v drugi pa vršilec dejanja kdo drug, ki interpretira in priporoča občila. V zvezi z občili smo predlagali tudi

dve novi poimenovanji za televizijska žanra, ki sicer ne sodita med temeljne komunikološke pojme, a naj ju zaradi pogoste rabe v vsakdanji splošni rabi omenim: v poplavi španskih, mehiških in podobnih nadaljevank se pogosto piše o *telenovelah*, pri čemer gre za dobesedno prevzemanje iz romanskih jezikov, kjer novela pomeni roman, zato je v slovenščini primerneje govoriti o *televizijskem romanu*, tj. o dolgi vrsti nadaljevank, ki pa imajo vnaprej predvideno zgradbo zgodbe, torej tudi konec. Z uvedbo komercialnih televizij so tudi pri nas postale priljubljene t. i. *soap-opere*, ki v nasprotju s televizijskimi romani nimajo predvidene zgradbe, saj vsebino sproti prilagajajo odzivu in željam gledalcev. O njihovi gledanosti in vzrokih za svojevrstno zasvojenost z njimi se razpravlja skoraj v vsaki reviji (strokovni in nestrokovni). Pri tem se uporablja bodisi navedeni angleški izraz, bodisi zaradi pogovornosti neprimerna »žajfasta nadaljevanka«, bodisi najstarejša beseda zanje, ki pa v sebi nosi prizvok slabšalnosti, »limonada«. Izhajajoč iz dejstva, da je zadnji izraz najstarejši in najbolj uveljavljen, da pa je žal za strokovni izraz neprimeren, ker je slabšalen in ker se lahko zamenjuje z občnim imenom, ki poimenuje vrsto pijače, smo predlagali besedo *limonadnica* (tvorjeno iz zveze *limonadna nanizanka*).

Pri prevajanju se je pokazalo tudi, da so nekatere sporočajnske funkcije oz. disfunkcije v slovenščini še nepoimenovane, tako da so slovenski avtorji uporabljali kar angleška poimenovanja. Pogosto uporabljena citatna zveza je tako v komunikološki literaturi t. i. *agenda-setting*, tako da naši avtorji pišejo kar o funkciji in teoriji *agenda-setting* ali pa se pojavlja celo kot nesklonljiva prilastkova zveza na levi strani odnosnice, *agenda-setting funkcija in teorija*. Glede na pomen je bila po razpravi sprejeta zveza *funkcija oz. teorija prednostnega tematiziranja* oz. kot glagolnik *prednostno tematiziranje*. Podobna citatna zveza se uporablja tudi za drugo teorijo srednjega dosega (za razlago gl. Splichalov uvod v *Hrestomatijo*, str. 15), tj. *uses and gratifications*, ki smo jo poimenovali *teorija zadovoljevanja potreb*. Poslovenili smo tudi Laswellovi *surveillance in correlation in nadzorstveno in soodnosnostno funkcijo*. Lazarsfeldovo in Mertonovo razlikovanje med *latentnimi in manifestnimi* sporočajnskimi funkcijami smo poimenovali *zastrtostne in razvidnostne* sporočajnske funkcije, manifestne in latentne vsebine oz. sporočila so potemtakem *razvidne in zastrte* vsebine oz. sporočila. *Narkotična disfunkcija* je bila zaradi pomensko omejenih slovenskih predlogov (npr. *omamljajoča, mamilna*) poimenovalno najprimernejša zveza in je zato sprejeta v prevod.

Novi poimenovanji je komunikologija dobila tudi z izrazoma *odbiratelj* (v več poglavjih) in *odbirništvo* (poglavje 7 v *Hrestomatiji*), ki sta nadomestila pogosto uporabljana (v slovenski literaturi največkrat kar citatno) *gatekeeper in gate sections*. Veliko neenotnosti je bilo v strokovni literaturi opaziti predvsem pri prevajanju prvega izraza, npr. vratar, golman, paznik ali kar *gatekeeper*. Ker gre v angleščini za metaforično poimenovanje iz sveta športa za urednika ali posameznika, ki med množico sporočil izbira in »rešeta«, smo sprva predlagali prav tako metaforično poimenovanje *rešetalec*, vendar smo se zaradi narave komunikologije, ki je mlajša veda, v kateri prevladuje potreba po intelektualizaciji jezika, njen pojmovni svet je izrazito intelektualističen, objektivni, odločili za nemetaforično poimenovanje *odbiratelj*.

Za konec še zgledi, ki ponazarjajo upoštevanje zahteve po kratkosti strokovnega izraza in precejšnjo svobodo, seveda z upoštevanjem jezikovnih pravil, pri ustvarjanju strokovnega izraza. Vsi pojmi se pojavljajo v zadnjem, 12. poglavju *Komunikološke hrestomatije*, njihov pomen pa je razložen v opombi prevajalke **. Prvi pojem je v angleščini zapisan kot »ability of the human being to act toward himself«, dobesedni prevod je »sposobnost človeka, da deluje k sebi« smo skrajšali v »sposobnost človeka delovati *ksebno*«, iz česar lahko dobimo dvobesedno poimenovanje Meadovega pojma, *ksebno delovanje*, pri čemer je pomensko sicer nekoliko oddaljeni pridevnik v vlogi levega prilastka predložna izpeljanka, zveza pa omogoča ob morebitni potrebi tudi tvorbo nasprotnega pola, tj. *odsebno delovanje*. Naslednja zveza, ki je povzročala prevajalske zagate, je bila »to make indications to himself«, torej »delati si indikacije, zazna(mo)vati si«. Prva zveza je okorna in neustrezna, druga dva glagola imata že svoja ustaljena pomena, ki ne poimenujeta tega, kar želi izraziti Blumer, zato je Korošec predlagal le novo predpono *na-*, torej *naznavati si*, in po tem je bila

pot do ustreznega prevoda naslednje zveze, tj. »self-indications«, preprosta tvorba izglagolskega samostalnika *samonaznavanje*.

4 Sklep

V tem kratkem pregledu sem poskušala strniti naše nekajmesečno terminološko delo ob prevajanju *Hrestomatije*. Ker delo ni potekalo sistematično, ampak smo sproti reševali prevajalske zadrege in si zadali cilj, da najprej ustalimo in določimo temeljne pojme, je tudi povzetek našega dela, zapisan v tem članku, nesistematičen. Obravnavo posameznih besed sem poskušala ponazoriti vsaj po vsebinskih sklopih in tako vpeljati notranjo urejenost obravnave. Za večjo preglednost dodajam abecedna seznama obravnavanih besed; v seznamu I so po abecedi urejeni izvorni in prevzeti izrazi, za puščico pa so besede, ki so bile sprejete kot komunikološki izrazi; drugi seznam pa je obrnjen. Nadaljnji načrti so precej ambiciozni, želeli bi nadaljevati s prevajanjem temeljne literature za naslednje knjige *Hrestomatije* in hkrati stopnjevati terminološko delo, tako da bi, recimo v petih letih, morda lahko nastal slovar komunikoloških pojmov.

Seznam I

1. feedback → povratna informacija
2. feedforward → ???
3. funkcija agenda setting → funkcija prednostnega tematiziranja
4. gatekeeper → odbiratelj
5. gate section → odbirništvo
6. input → vnos; informacijski vnos
7. kanal sporočanja ostaja *kanal*, ker nismo bili zadovoljni s *prenosnikom*, kljub vsemu pa lahko razmišljamo o boljšem izrazu
8. kanalizacija (seveda v komunikologiji) → presmeritev
9. kanaliziranje stališč → presmerjanje stališč
10. kanalizirati → presmeriti.
Pri vseh izrazih 8, 9 in 10 je mogoče uporabiti tudi *predponopri-*, kadar želimo poudariti, da sporočevalec presmerja glede na svoje zakrite namene.
11. kognitivna disonanca → miselna disonanca
12. kognitivni element → misel, miselna prvina
13. komunikacija → (so)sporočanje
14. komunikacijski → sporočanjski
15. komunikator → sporočevalec
16. *komunikologija* ostaja poimenovanje vede, nanj se nanaša pridevnik *komunikološki*.
17. korelacija → soodnosnost
18. latentno sporočilo → zastrto sporočilo
19. latentna funkcija → zastrtostna funkcija
20. manifestno sporočilo → razvidno sporočilo
21. manifestna funkcija → razvidnostna funkcija
22. množični mediji → občila
23. output → iznos; informacijski iznos
24. recipient → prejemnik
25. redundantnost sporočil → nadmernost (redundanca → nadmerje, redundanten → nadmeren)

26. referenčni okvir → nanašajski okvir
27. referirati → nanašati se
28. sentiment groups → razpoloženske skupine
29. soap-opera → limonadnica
30. → sosporočevalec. Nadomešča precej dolgo zvezo *sporočevalec in/ali prejemnik*.
31. šifriranje ipd. → ukodiranje, kodiranje, razkodiranje (glagoli: ukodirati, kodirati, razkodirati)
32. telenovela → televizijski roman
33. uses and gratifications → teorija/funkcija zadovoljevanja potreb
34. zgodnje komunikološke teorije: teorija jermenice, teorija injekcije, teorija čarobnega izstrelka

Seznam II

1. funkcija prednostnega tematiziranja ← funkcija agenda setting
2. iznos; informacijski iznos ← output
3. *kanal* sporočanja ostaja *kanal*, ker nismo bili zadovoljni s *prenosnikom*, kljub vsemu pa lahko razmišljamo o boljšem izrazu
4. *komunikologija* ostaja poimenovanje vede, nanj se nanaša pridevnik *komunikološki*
5. limonadnica ← soap-opera
6. misel, miselna prvina ← kognitivni element
7. miselna disonanca ← kognitivna disonanca
8. nadmernost (nadmerje, nadmeren) ← redundantnost sporočil
9. nanašajski okvir ← referenčni okvir
10. nanašati se ← referirati; nismo pa še ugotovili, ali so referenčne skupine nanašajske skupin, zato ostajamo pri prevzetem poimenovanju.
11. občila ← množični mediji
12. odbiratelj ← gatekeeper
13. odbirništvo ← gate section
14. povratna informacija ← feedback
15. prejemnik ← recipient
16. presmeritev ← kanalizacija (seveda v komunikologiji)
17. presmeriti ← kanalizirati
18. presmerjanje stališč ← kanaliziranje stališč
Pri vseh izrazih 16, 17, 18 je mogoče uporabiti tudi predpono *pri-*, kadar želimo poudariti, da sporočevalec presmerja glede na svoje zakrite namene.
19. razpoloženske skupine ← sentiment groups
20. razvidno sporočilo ← manifestno sporočilo/vsebina
21. razvidnostna funkcija ← manifestna funkcija
22. soodnosnost ← korelacija
23. (so)sporočanje ← komunikacija
24. (so)sporočajski ← komunikacijski
25. sporočevalec ← komunikator
26. televizijski roman ← telenovela
27. teorija/funkcija zadovoljevanja potreb ← uses and gratifications t.

28. ukodiranje, kodiranje, razkodiranje (glagoli: ukodirati, kodirati, razkodirati) ← šifriranje ipd.
29. vnos; informacijski vnos ← input
30. zastrto sporočilo ← latentno sporočilo/vsebina
31. zastrtostna funkcija ← latentna funkcija
32. zgodnje komunikološke teorije: teorija jermenice, teorija injekcije, teorija čarobnega izstrelka

Literatura

- Havránek, Bohuslav (1932). Ukoly spisovného jazyka a jeho kultura. V: B. Havránek in M. Weingart (ur.), Spisovná čeština a jazyková kultura. Praha: Melantrich, 32–84.
- Korošec, Tomo (1998). Slovenski vojaški jezik. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Korošec, Tomo (1992). O nekaterih poimenovalnih vprašanjih v oglaševanju. V: A. Kramberger (ur.), Slovenska država, družba in javnost. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Mathesius, Vilém (1932). O požadovku stability v spisovném jazyce. V: B. Havránek in M. Weingart (ur.), Spisovná čeština a jazyková kultura. Praha: Melantrich, 14–130.
- Orožen, Martina (1986). Oblikovanje slovenskega strokovnega izrazja. V: A. Vidovič-Muha (ur.): Slovenski jezik v znanosti 1. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Spichal, Slavko (ur.) (2000). Komunikološka hrestomatija 2. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, zbirka Javnost.
- Toporišič, Jože (1984/1976). Slovenska slovnica. Maribor: Založba Obzorja.
- Toporišič, Jože (1992). Enciklopedija slovenskega jezika. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Monika Kalin Golob

UDK 811.163.6'373:001.4

SUMMARY

LIMONADNICA, ODBIRATELJ AND OTHER SLOVENE COMMUNICOLOGICAL TERMS

The article presents a few months' work of the Section for Communicological Terminology, established in 1998 by the Slovene Communicological Society. The section's first task is to coordinate, produce and suggest Slovene terms for the conceptual and material world of the science of communication, primarily on the basis of translating from English basic communicological literature for students of communicology.

The translation work has not proceeded in any systematic way and translation problems have been solved individually, without a general framework design, because it was felt that first it was necessary to determine basic concepts and have them settle in. As a consequence, the descrip-

tion of the work done so far is also necessarily unsystematic. Examples are given of how words are grouped into topic-related clusters with the aim of achieving an internally coherent treatment. Two alphabetically ordered lists are added: List I contains alphabetically ordered original and borrowed terms in one column, with words accepted as communicological terms at the other side of the arrow; List II is a converted version of the former. The section's future plans are quite ambitious: to continue translating fundamental literature for further volumes of *Chrestomathy* and to intensify the terminological work, so that a dictionary of communicological terms could be published within the next five years.